

Міністерство культури та інформаційної політики України
Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського

ДАНИЛЕЦЬ Вікторія Володимирівна

УДК 781.6: 78.083: 398.8 (=161.2) (477.85 /.87): 784/785

СТИЛІЗАЦІЯ ГУЦУЛЬСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ
В УКРАЇНСЬКІЙ МУЗИЦІ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ:
КОМПОЗИТОРСЬКИЙ І ВИКОНАВСЬКИЙ АСПЕКТИ

Спеціальність 17.00.03 – музичне мистецтво

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства

Харків – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Навчально-наукового Інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор мистецтвознавства, професор
Дутчак Віолетта Григорівна
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
завідувачка кафедри музичної україністики
та народно-інструментального мистецтва
(м. Івано-Франківськ)

Офіційні опоненти: доктор мистецтвознавства, професор
Шаповалова Людмила Володимирівна
Харківський національний університет мистецтв
імені І. Котляревського,
завідувачка кафедри музичної інтерпретології
та аналізу музики
(м. Харків)

кандидат мистецтвознавства, доцент
Макаренко Лідія Петрівна
Київський міжнародний університет,
доцент кафедри музичного мистецтва
Інститут проблем сучасного мистецтва
Національної академії мистецтв України,
науковий співробітник (м. Київ)

Захист відбудеться «29» березня об 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 64.871.01 Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського (в онлайн форматі) на платформі ZOOM.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського за адресою: 61003, м. Харків, майдан Конституції, 11/13.

Автореферат розісланий «26» лютого 2021 р.

Учений секретар спеціалізованої вченої ради,
кандидат мистецтвознавства, доцент

Чернявська М. С.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування теми дослідження. Самобутній та унікальний гуцульський фольклор завжди становив важливе формотворче значення для композиторської та виконавської музичної творчості в Україні. Національний мелос простежувався на інтонаційному, ритмічному, ладовому рівнях музичної структури в творчості композиторів другої половини XIX – першої половини XX століття: М. Вербицького, С. Воробкевича, М. Лисенка, С. Людкевича, О. Нижанківського, Л. Ревуцького, підкреслюючи національний колорит авторської музики. У процесі переосмислення фольклору в композиторській творчості, викристалізувалися різні методи опрацювання народного першоджерела: цитування, обробка, стилізація. Українські митці XX століття по-новому переосмислюють народне першоджерело у межах композиторського фольклоризму. Метод стилізації фольклору репрезентує нові образні та технічно-виразові можливості. Можна виокремити такі різновиди стилізації фольклору: стильову, жанрову, тембральну, фактурну. Музичні засоби гуцульського фольклору в українській музиці розкрили нові інтерпретаційні прийоми для композиторської творчості, наповнивши її семантичним, стильовим та жанровим різноманіттям, що спостерігається у неповторних шедеврах В. Барвінського, Л. Дичко, М. Колесси, Л. Колодуба, А. Кос-Анатольського, Н. Нижанківського, Є. Станковича, М. Скорика, О. Козаренка, Б. Фільц та ін. Ці композитори XX століття, переосмисливши жанр гуцульської коломийки, застосовували нові композиційно-технічні засоби та художньо-естетичні риси модерного мистецтва, вивівши українську камерну та симфонічну музику на високий європейський рівень. У другій половині XX століття метод стилізації широко використовується у неофольклорній творчості перелічених композиторів, підкреслюючи унікальність народного мелосу.

Виконавський фольклоризм передбачає новий підхід до інтерпретації творів фольклорного характеру, особливо велика увага тут належить регіональним стилям, адже саме це впливає на вибір конкретних виконавських засобів – штрихів, артикуляції, динаміки, агогіки та ін. Рівень інтерпретації у межах виконавського фольклоризму залежить від вивчення та заглибленості музиканта у жанрово-стильові особливості кожного виконуваного регіонального стилю. Зауважимо, що гуцульський фольклор мав значний вплив на інструментальне виконавство, адже автентичне мистецтво горян вирізняється найбагатшим музичним інструментарієм, яскравим жанровим різноманіттям, характерним ритмо-інтонаційним контуром, барвистою мелізматикою, орнаментикою та своєрідним генамісотонічним ладовим забарвленням, що й спричинило значний інтерес митців до виконавської стилізації гуцульського фольклору.

Широка палітра засобів виразності гуцульської музики, що переосмислена в творчості видатних українських митців – композиторів і виконавців XX століття у новій концептуальній позиції, зумовила вибір теми дисертаційної роботи –

«Стилізація гуцульського фольклору в українській музиці кінця ХІХ – початку ХХІ століття: композиторський і виконавський аспекти».

Зв'язок дослідження із науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана на кафедрі музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Навчально-наукового інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» відповідно до плану науково-дослідної роботи вищого навчального закладу та наукової тематики кафедри «Народно-інструментальна музика України і зарубіжжя: аспекти взаємодії фольклорного і академічного напрямів» 2013–2023 рр. (державний реєстраційний номер 0113U006389). Тема дисертації затверджена Вченою радою ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № 12 від 29.12.2015 р.)

Мета дослідження – обґрунтування стилізації як пріоритетного методу обробки гуцульського фольклору у композиторській і виконавській творчості українських митців.

Відповідно до мети дослідження буде вирішено наступні **завдання**:

- 1) виявити характерні риси стилізації, як перспективного методу композиторської інтерпретації елементів народної творчості;
- 2) розглянути філософсько-естетичні концепції переосмислення фольклору в композиторській творчості та інтерпретації фольклорних елементів у виконавській діяльності українських митців;
- 3) окреслити формотворчу роль гуцульського фольклору в контексті вітчизняної композиторської та виконавської творчості;
- 4) проаналізувати історичний контекст функціонування жанрових, стильових та музично-виразових засобів гуцульського фольклору в процесі становлення національного стилю в українській музиці кінця ХІХ – початку ХХ століття;
- 5) окреслити архаїчні музичні структури гуцульського фольклору в творчості українських композиторів кінця ХХ – початку ХХІ століття;
- 6) висвітлити стильову парадигму виконавського фольклоризму;
- 7) простежити особливості інтерпретації гуцульського фольклору в діяльності інструментальних ансамблів та оркестрів народної музики України;
- 8) охарактеризувати сучасні форми функціонування жанрів гуцульського фольклору у вокальному та вокально-інструментальному виконавстві.

Матеріалом дослідження стала композиторська творчість В. Барвінського, Н. Нижанківського, М. Скорика, Є. Станковича, О. Козаренка, М. Колесси, Л. Колодуба, Б. Фільц; концертно-виконавська діяльність А. Авдієвського, В. Гуцала, Я. Бибика, Р. Кумлика, М. Ковцуняка, Л. Никорака, С. Орла, В. Попадюка, П. Терпелюка, ін.

Об'єкт дослідження – українська музична культура кінця ХІХ – початку ХХІ століття в єдності її композиторської та виконавської складових.

Предметом наукової роботи є композиторський і виконавський аспекти стилізації гуцульського фольклору в українській музиці кінця ХІХ – початку ХХІ століття.

Методологія дослідження. Вивчення стилізації гуцульського фольклору в українській музиці ґрунтується на системному підході, що передбачає загальнонаукові методологічні принципи. У дисертації залучено *теоретичний метод* – для висвітлення композиційного та жанрово-стилістичного аспектів процесу стилізації у композиторській творчості. *Джерелознавчий метод* дослідження уможливорює простежити стилізацію гуцульського фольклору як композиторське опрацювання традиційного матеріалу. *Історичний метод* дає змогу розглянути гуцульський фольклор та його функціонування в українській музиці в процесі становлення та розвитку;

Компаративний метод спрямований на порівняння стилізації та інших методів композиторського опрацювання фольклору. *Узагальнюючий метод* застосований для конкретизації головних особливостей стилізації та її різновидів у контексті композиторського фольклоризму.

У дисертації виявлено формотворчі принципи гуцульської музики та означено її художньо-технічні елементи, що представляють конструктивний матеріал для множинних композиторських та виконавських інтерпретацій. За вищенаведеними методами отримуємо нові критерії аналізу композиторських прийомів опрацювання фольклорного першоджерела, в основі яких є диференційований підхід до мистецького переосмислення та стилізації стильових, жанрових, тембральних, фактурних, динамічних ознак фольклору у індивідуальних авторських творах.

Теоретичну базу дисертації складають:

- *роботи філософського спрямування зарубіжних дослідників* (Г. Гадамера, Й. Гердера, О. Лосева, О. Шпенглера);
- *праці з питань теоретичного та виконавського музикознавства* (О. Алексеева, Б. Асаф'єва, Н. Горюхіної, О. Козаренка, В. Медушевського, В. Москаленка, Є. Назайкінського, Л. Шаповалової, С. Шипа);
- *наукові розвідки культурологічного та історико-теоретичного характеру* (В. Гусєва, І. Земцовського, В. Золочевського, А. Калениченка, В. Клима, Л. Корній, І. Ляшенка, С. Павлишин, Б. Путилова, І. Пясковського, А. Терещенко, С. Шипа);
- *дослідження вчених з питань функціонування фольклору в музичному мистецтві* (В. Атаманчука, Г. Головінського, М. Гордійчука, А. Гурченко, В. Гусєва, М. Загайкевич, І. Зінків, І. Коновалової, Г. Конькової, Б. Луканюка);
- *наукові праці українських музикознавців з проблем взаємодії фольклору та професійної композиторської творчості* (О. Бенч-Шокало, В. Гошовського, С. Грици, А. Іваницького, Л. Кияновської, О. Козаренка, О. Коменди, М. Копиці, Л. Корній, І. Мацієвського, С. Павлишин, М. Хая, А. Калениченка).

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в обґрунтуванні методу стилізації гуцульського фольклору в єдності

композиторського та виконавського аспектів творчості українських митців. У роботі *вперше*:

- узагальнені музично-виразові засоби для репрезентації широкої палітри творчого переосмислення гуцульського фольклору у межах методу композиторської стилізації;
- охарактеризовано вплив структурних форм гуцульського музичного фольклору на семантичну, жанрово-стильову та технічно-виконавську складові національного музичного мистецтва України кінця XIX – початку XXI століття;
- висвітлено застосування методу стилізації в контексті українського виконавського фольклоризму кінця XX – початку XXI ст.;
- визначено унікальні засоби інтерпретації автентичних фольклорних елементів в поєднанні із сучасними музично-виразовими та художньо-технічними можливостями українського народно-інструментального ансамблевого та оркестрового виконавства.

Уточнено й доповнено стильові особливості, семантику та генезу мистецьких явищ XX століття – композиторського та виконавського фольклоризму – в українській музиці.

Теоретичне значення дослідження полягає у можливості використання його матеріалів і висновків у наукових розробках з проблем переосмислення фольклорного першоджерела в композиторській творчості, інтерпретації фольклорних елементів у виконавській діяльності, питань трансформації народного першоджерела в контексті композиторської творчості, у наукових розвідках з історії виконавства та інтерпретації фольклорних елементів у межах професійного музичного мистецтва, у створенні навчальних посібників з історії українських етно-регіональних стилів та їх функціонування в композиторській та виконавській діяльності українських митців.

Практичне значення отриманих результатів – в можливості використання результатів і висновків роботи у лекційних курсах з історії української музики, етномузикології, народознавства, теорії та історії народно-інструментального виконавства для студентів вищих навчальних закладів України, а також для подальших науково-теоретичних розвідок. Матеріали дисертації можуть бути використані для узагальнюючих праць із композиторського та виконавського фольклоризму України.

Особистий внесок здобувача. На основі опрацьованих джерел, здійснених спостережень, аналітичної характеристики окремих творів, власних узагальнень досліджено стилізацію гуцульського фольклору в українській музиці кінця XIX – початку XXI століття, висвітлено різновиди методу стилізації: стильову, жанрову, фактурну, тембральну та виконавську, що виразно простежуються на прикладі переосмислення гуцульського фольклору. Всі результати наукової роботи отримані дисертанткою самостійно, публікації видано без співавторів.

Апробація результатів дослідження. Дисертаційна робота розглядалася на засіданнях кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва

Навчально-наукового інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», на звітних конференціях викладачів та аспірантів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» під час навчання в аспірантурі (2015–2018 рр.).

Основні теоретичні положення дисертації були представлені на 7 публічних виступах авторки на міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях в Україні та за кордоном: «Музичне мистецтво ХХІ ст.: історія, теорія, практика» (2017 р., м. Дрогобич; 2018 р., м. Дрогобич), «Na pograniczach kultur i narodów» (2017 р., 2018 р., 2019 р., Республіка Польща, м. Сянок), «Мистецтво Прикарпаття в соціокультурному просторі України (на пошанування 90-ї річниці від дня народження Михайла Фіголя)» (2017 р., м. Івано-Франківськ), «Наукова думка сучасності і майбутнього» (2018 р., м. Дніпро).

Публікації. Основні положення дисертації викладені у 12 публікаціях, з яких п'ять статей – у фахових виданнях з мистецтвознавства, затверджених МОН України, дві – у періодичних зарубіжних виданнях, п'ять – у апробаційних виданнях – збірниках наукових статей та матеріалів наукових конференцій.

Структура дисертації. Робота складається зі Вступу, трьох Розділів із підрозділами, Висновків, Списку використаних джерел (320 позицій) та 6 Додатків. Загальний обсяг роботи – 220 сторінок, основного тексту – 160 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність вибраної теми, окреслено ступінь її дослідження, сформульовано мету і наукові завдання дисертації, об'єкт і предмет, наведено теоретичну базу, методологічні принципи та методи дослідження, наукову новизну, практичне значення та структуру дисертації.

У **Розділі 1** розглянуто «**Теоретичні, історіографічні й методологічні засади стилізації музичного фольклору**».

У *підрозділі 1.1.* виокремлена «*Музична стилізація як творчий метод переосмислення оригіналу*». Дослідження теоретичних засад проблематики ґрунтується на працях провідних науковців з галузей фольклористики та музикознавства (О. Бенч-Шокало, І. Вавренчук, Н. Горюхіна, Л. Кияновська, І. Коновалова, Л. Костіна, В. Москаленко, Є. Назайкінський, В. Новійчук, О. Протопопова, О. Соколов). Наукові розвідки окреслюють творчі методи композиторського опрацювання фольклору. Аналізуючи методи опрацювання народного першоджерела, слід відзначити цитування, що не передбачає подальшої розробки тематичного матеріалу. Часто митці використовують метод обробки народного мелосу, в результаті якого мелодична лінія та словесний текст залишаються сталими, а змін зазнають гармонічний, фактурний, тембральний та динамічний пласти музичної тканини. Одним із методів мистецького опрацювання фольклору є музична стилізація, що передбачає творчий процес, при якому митець використовує широкий діапазон інтерпретаційних характеристик, якнайповніше

виявляючи на ґрунті народної традиції власний творчий потенціал. Стилізація кристалізувалася у межах фольклоризму, і стала провідним методом композиторської роботи з народним першоджерелом впродовж ХХ століття. Цей метод відкриває нові критерії інтерпретації фольклору, накресливши перспективи для композиторської творчості. Стилізація фольклору є продовженням та переосмисленням традицій, адже художня традиція водночас є синтезом принципів музичного мислення та історично-процесуальною категорією. Традиція відіграє основоположну формотворчу функцію і є основою композиційної структури музики. Стилізація – це творчий симбіоз двох семіотичних систем – індивідуального (композиторського) та загально-національного (фольклорного), що простежується у вигляді процесу якісних взаємовпливів індивідуального художнього стилю композитора та жанрово-стильових ознак фольклорного первня. Стилізація стала універсальним методом композиторської творчості у першій половині ХХ століття. На прикладі творчості українських композиторів ХХ століття простежуються такі різновиди методу стилізації фольклору, як стильова, жанрова, тембральна, фактурна, а також виконавська.

У підрозділі 1.2. представлена *«Джерелознавча база дослідження»*. Наведено дефініції стилю як ключового поняття у межах композиторської творчості. Охарактеризовано фольклоризм як основний семантично-концептуальний принцип переосмислення народного першоджерела. Композиторський фольклоризм репрезентує національно зорієнтовану семантичну та естетично-стильову палітру та цілу систему музично-виразових засобів, які викристалізувались в процесі тісної взаємодії композитора із елементами та прийомами автентичного мистецтва. Неофольклоризм – це стильовий напрям, характерний для музичного мистецтва ХХ століття, який не відкидає способів композиторської роботи з народним першоджерелом, а додає нові прийоми, що розширюють стильові та технічно-композиційні можливості переосмислення і трансформації традиції. Фольк-опера Є. Станковича *«Коли цвіте папороть»* – яскравий приклад неофольклоризму в оперному жанрі, це новий етап розвитку українського мистецтва через переосмислення фольклорного першоджерела та сучасних композиційних засобів другої половини ХХ століття.

У підрозділі 1.3. висвітлена *«Методологія дисертаційної роботи»*. Використано комплекс наукових методів з вивчення музичного фольклору, як вагомий складовий композиторського та виконавського мистецтва ХХ століття. Дослідження процесів функціонування фольклорної семантики у музичному мистецтві належить до багатоаспектної музикознавчої науки, що характеризується конкретними методологічними завданнями та підходами до їх осягнення і вирішення. Методологічна компонента слугує для аналізу механізмів музичного мистецтва, окреслення його теоретичної сутності та історичної послідовності. У другій половині ХХ століття методологія музикознавчої науки набула інтегративних характеристик. Адже для досягнення високих цілей науково-дослідницької діяльності важливо використовувати методи теоретичного, історичного та

виконавського музикознавства в поєднанні із філософськими, музично-естетичними та культурологічними підходами. Саме композиторська та виконавська інтерпретація є концептуальними компонентами у процесі дослідження та осмислення змісту фольклоризму. Адже саме інтерпретація фольклорної семантики у її багатоаспектності визначає художньо-конструктивну концептуальну позицію автора (композитора або виконавця), що залежить від глибини знань, філософсько-естетичного та професійного підходів до переосмислення народного першоджерела.

Виконавський фольклоризм в Україні почав розвиватись в останній третині ХХ століття. Як відомо, теорія виконавського фольклоризму, як перспективного напрямку сучасного музичного мистецтва, представлена у музикознавчій науці. Теоретично обґрунтувати цей феномен робили спроби провідні фольклористи і музикознавці ХХ століття (К. Квітка, В. Гусев, І. Земцовський, Б. Луканюк, М. Хай); проблеми типології фольклоризму вивчали А. Гурченко, Л. Іванова; теоретичну концепцію виконавського фольклоризму розробляли А. Гурченко, І. Мацієвський.

Розділ 2 «Композиторський фольклоризм» присвячений характеристиці гуцульського фольклору та функціонуванню його музичних засобів виразності у творчості композиторів кінця ХІХ – початку ХХ століття. Поєднання естетики сецесійного стилю та гуцульської стилістики у творчості В. Барвінського, М. Колесси, Н. Нижанківського репрезентує новий вектор розвитку української фортепіанної музики першої половини ХХ століття, в якій простежується національний музичний стиль та модерні композиційні прийоми. Яскравим прикладом неофольклоризму в українській музиці є творчість композиторів другої половини ХХ століття – Л. Дичко, О. Козаренка, Л. Колодуба, А. Кос-Анатольського, М. Скорика, Є. Станковича, Б. Фільц та ін. У творах цих митців архаїчні структури гуцульського фольклору переосмислені у новому естетично-стильовому, семантичному та жанровому форматі, що підтверджує самотність та неповторність народного першоджерела, здатність його тем та образів до майстерних стилізацій у межах композиторського фольклоризму.

У підрозділі 2.1. окреслені «Музичні виразові засоби гуцульського фольклору», що представляють широку палітру для композиторського переосмислення, застосування яких яскраво простежується у професійній композиторській творчості ХХ століття. Традиційні музичні інструменти гуцульського фольклору мали вагомий вплив на розвиток, становлення та функціонування інструментальної музики етносу, на композиційно-стильові та технічно-виконавські характеристики музичної структури. Слід відзначити, що інструментальна музика Карпатського регіону належить до архаїчних форм народного мелосу, адже вона містить у собі структурно-стильові ознаки автентичних гуцульських награвань, а саме – імпровізаційність, синкретичність, складну ритмічну організацію, візерункову мікромелізматичну та мікроальтераційну інтонаційність, лідійський мажор та генамісотонічний (лад, що містить збільшені секунди) мінорний лад. Також характерним для традиційного інструментального виконавства є бурдонний склад, один із автентичних прийомів гуцульського музичного фольклору. Орнаментика, як

специфічна форма художньо-естетичного втілення образу, виразно простежується і в музичному фольклорі гуцульської традиції. Звідси виростає неабияка розгалуженість мелодичної лінії, сповнена рясним вкрапленням мелізматика, у її широкому розмаїтті. Імпровізаційність постає концептуальною формою ментально-емоційного відтворення художніх образів та символів у народному мистецтві, виступаючи у вигляді сприйняття та миттєвого відображення образів природи та навколишнього світу у художньо-естетичній інтерпретації народних виконавців, які komponували музичний твір, використовуючи її для урізноманітнення кожного наступного виконавського варіанту на рівні мелодики, інтонаційності, ритміки, ладового забарвлення, форми та колористичного співвідношення інструментальних звучань.

У підрозділі 2.2. репрезентований *«Гуцульський фольклор в творчості українських композиторів кінця XIX – початку XX століття»*. Використання рис гуцульської стилістики значно розширило художньо-образну палітру національної музичної мови, надавши їй яскравого етно-характерного колориту. Особливе значення у збагаченні жанрової, образної та естетично-стильової характеристик української музики окресленого періоду мала коломийка та її специфічний інтонаційно-ритмічний та ладогармонічний комплекс ознак. Жанрова модель коломийки стала художньо-естетичним символом та формотворчим музично-тематичним матеріалом у творчості західноукраїнських композиторів, розпочинаючи від перших спроб С. Воробкевича та О. Нижанківського – до високохудожніх зразків стилізації жанру у творчості Н. Нижанківського, В. Барвінського та М. Колесси.

Прикладом композиторського методу жанрової стилізації коломийки є Прелюдія № 3 для фортепіано В. Барвінського. Риси гуцульської стилістики виявляються в стрімкому життєствердному русі та характерних для традиційної музики інтервальних співвідношеннях, що прикрашені сучасними джазовими акордами, викладеними у синкопованому ритмі. Використання композитором агогічних нюансів вносить у тканину музичної композиції елементи імпровізаційності, що є одним з фундаментальних принципів розвитку музичного матеріалу у межах автентичного музикування. Особливої уваги в Прелюдії В. Барвінського заслуговує тембрально-колористична та ладо-гармонічна палітра, що сповнена значною кількістю відхилень та модуляцій, які надають композиції свіжості та новизни імпресіоністичного звукопису.

Метод стилізації гуцульського фольклору простежується у фортепіанній творчості М. Колесси. Фортепіанний цикл *«Три коломийки»* (1958) репрезентує новаторський підхід до жанру коломийки, надаючи фортепіанним мініатюрам яскравого національного колориту. Полістильові риси та сучасні музично-виразові параметри творчої манери композитора по-особливому цікаво сприймаються в контексті гуцульської семантики та стилістики, що простежуються в неповторних мистецьких знахідках та художньо-технічних вирішеннях. Яскравим взірцем стилізації гуцульського фольклору в творчості М. Колесси виступає фортепіанна

сюїта «Картинки Гуцульщини» (1934). Для мініатюр циклу притаманний варіаційний тип розвитку музичного матеріалу. Значною оригінальністю вирізняється гармонічна мова фортепіанних композицій, яка характеризується органічним вкрапленням у музичну тканину народно-ладових інтонаційних структур, широким використанням хроматизації музичного матеріалу, а також застосуванням дисонансу, як ключового принципу ускладнення та урізноманітнення гармонічної барви композицій М. Колесси. Окрім високохудожнього переосмислення логіки ладо-гармонічної структури в творах митця, особливого значення відіграли прийоми композиційної техніки, що простежуються у використанні ладів народної музики, гостро-синкопованій ритмічній артикуляції, метроритмічній змінності, у використанні методу поліфонізованої музичної структури творів та в узагальненій імітації тембрів та виконавських прийомів народних інструментів (скрипки, сопілки, цимбал та ін.), характерних для гуцульського традиційного ансамблю «троїстих музик». Оскільки вищою художньою метою композитора було тонке відтворення специфічних нюансів колоритного гуцульського музикування, і в цьому випадку фортепіанна фактура та тембральні характеристики звучання слугували цьому творчому принципу.

Отже, фортепіанні мініатюри Н. Нижанківського, В. Барвінського та М. Колесси, в яких яскраво переосмислена семантика жанру коломийки, репрезентують новий виток розвитку в історії української фортепіанної музики, окресливши нові естетично-стильові риси сецесії (модерну). Використання гуцульського фольклору західноукраїнськими композиторами у контексті стильового явища сецесії утворило симбіоз гуцульської стилістики із художніми категоріями модерну, ознаменувавши яскраве національне явище під назвою «гуцульська музична сецесія» (термін О. Козаренка).

У підрозділі 2.3. охарактеризовано *«Гуцульські архаїчні музичні структури в композиторській творчості кінця ХХ – початку ХХІ століття»*. Значну роль відіграють архаїчні структури карпатського фольклору, які в мелодико-інтонаційній та метро-ритмічній будові містять прадавні знаки, символи та архетипи, що протягом століть не втрачають своєї семантичної значущості, вказуючи на спадкоємність фольклорної музично-інструментальної традиції. Найхарактернішими структурами гуцульського фольклору, які увиразнюють архаїчну семантику, є: повторність, як важлива ознака кристалізації музичної форми; імпровізаційність, що виступає в ролі формотворчого процесу та його урізноманітнення на різних рівнях організації музичного матеріалу. Відображення архетипного світосприйняття виступає у вигляді орнаментальності мелодично-інтонаційного контуру поліжанрової структури коломийки та збагачене хроматизацією ладо-гармонічного забарвлення карпатської етно-інструментальної традиції, що пройшли процес кристалізації фольклорного звукового ідеалу в межах українського композиторського фольклоризму.

Національний колорит в музиці А. Кос-Анатольського досягається завдяки гуцульському ладу, який використовується в контексті насичених альтерованих

гармоній, особливо в фортепіанних композиціях. Це виразно простежується в фортепіанній мініатюрі «Гуцульська токата» (1958). Етюдна фактура композиції сповнена гуцульським колоритом, що спостерігається в характерних мелодичних проведеннях у верхній теситурі, які мають виразне народне забарвлення. Національну домінуючу тематизму п'єси визначає гуцульський лад, що рельєфно пронизує гармонічну структуру фортепіанного викладу. Технічно-виразовий прийом *martellato* відіграє роль узагальненого образу цимбального звучання, передаючи, таким чином, енергію та стрімкість гірської стихії. Гуцульський колорит мініатюри А. Кос-Анатольського увиразнюють характерні риси сецесійного стилю: наскрізний розвиток музичного матеріалу, багатшарова гармонічна сфера, поліпластовість фортепіаної фактури та динамізація. Значний драматургічний контраст спостерігається в гармонічній палітрі твору, що сповнена з одного боку – народною виразністю, у вигляді чистих кварт і квінт, а з іншого – сецесійною тенденцією до насиченої хроматизації гармонічного викладу, введенням збільшених та зменшених трізвуків, що надає композиції сучасного забарвлення при збереженні фольклорної основи.

Отже, архаїчні структури гуцульського музичного фольклору становлять національну основу для продуктивної композиторської інтерпретації та переосмислення у контексті професійного музичного мистецтва України кінця ХХ – початку ХХІ століття, що яскраво простежується в національно-орієнтованій творчості Л. Дичко, О. Козаренка, Л. Колодуба, А. Кос-Анатольського, М. Скорика, Є. Станковича, Б. Фільца та ін.

У Розділі 3 «Специфіка виконавського фольклоризму в українській музичній культурі» досліджується семантика, естетично-стильові та технічно-виразові особливості вітчизняного вокального та вокально-інструментального мистецтва другої половини ХХ століття. Вагомий вплив на становлення національного виконавського стилю належить гуцульському фольклору, який репрезентує широкий спектр художньо-технічних прийомів урізноманітнення інтерпретації творів фольклорного змісту. Це виразно простежується у діяльності українських ансамблів та оркестрів народної музики, які часто виконують стилізації гуцульського фольклору, використовуючи автентичний карпатський інструментарій та виконавські прийоми народного музикування на високому професійному рівні. Особлива роль належить жанрово-стилістичній системі гуцульського фольклору, що артикулюється у виконавських стилізаціях вокального та вокально-інструментального мистецтва України, надаючи інтерпретаціям яскравого національного колориту.

У підрозділі 3.1. окреслена *«Стильова парадигма виконавського фольклоризму»*. Значна роль фольклоризму простежується у становленні національного стилю української виконавської творчості. Стильова парадигма виконавського фольклоризму передбачає екстраполяцію широкої етнорегіональної фольклорної палітри на процес інтерпретації. Гуцульський фольклор мав вплив на розвиток виконавського мистецтва, збагативши стильові, технічні та художньо-

виразові характеристики, урізноманітвивши виконання виразними етнохарактерними рисами. Стельові особливості виконавського фольклоризму детермінують якісний та високопрофесійний рівень інтерпретації. У межах цього явища важлива роль належить вокальним колективам, які реконструюють та зберігають автентичну традиційну художньо-естетичну та жанрово-стельову виконавську модель. Диференційований підхід до виконавських стилів фольклору передбачає застосування виразових ознак народного музикування, його регіональних особливостей. Широка палітра традиційної музики вирізняється етнохарактерною інтонаційністю (термін О. Козаренка), і є вагомою мистецькою категорією та смислоутворюючою засадою музичного стилю. Стельова парадигма виконавського фольклоризму репрезентує диференціацію народних стилів виконання відповідно до регіональних особливостей, жанрів, форм, засобів традиційної музичної виразності і передбачає широкий діапазон застосування окреслених категорій в межах виконавської інтерпретації, головним стрижнем якої виступає національний мелос у його етнорегіональній багатозначності. Виконавський фольклоризм характеризують технічні, артикуляційно-штрихові, динамічні, темпово-агогічні та тембрально-колеристичні засоби виразності, що впливають із автентичного виконавського процесу, а використання яких увиразнює національний колорит інтерпретації.

У підрозділі 3.2. окреслено *«Особливості інтерпретації гуцульського фольклору в діяльності інструментальних ансамблів та оркестрів народної музики»*. Професійність виконавської діяльності ансамблів та оркестрів народної музики є однією з передумов художньої інтерпретації творів фольклорного характеру. Адже високий професійний рівень музикантів оркестру визначає напрям концертно-виконавської діяльності колективу, вибір репертуару, що передбачає володіння широким арсеналом технічно-виразових засобів. Прикладом виконавської стилізації гуцульського фольклору є виконання оркестром *«Рапсодія»* композиції В. Попадюка *«Карпатські візерунки»*. Особливості інтерпретації народного першоджерела у межах виконавського фольклоризму передбачають рельєфне відтворення на високопрофесійному рівні жанрово-стельових, ладових, тембрально-колеристичних, фактурних, інтонаційних, ритмічних, артикуляційно-штрихових та темпово-агогічних елементів музичної традиції. Взірцем стилізації гуцульського фольклору, яка детермінує і композиторський, і виконавський аспекти музичного мистецтва, є оркестровий твір Л. Никорака *«В'язанка гуцульських мелодій»*, в якому майстерно поєднані автентична гуцульська мелодика та синкопований ритм в партії бубна, а партія скрипки, відповідно до народної традиції, вирізняється розвинутою візерунковою мелізматикою та легатними прийомами виконання. Підсилює традиційність виконання тембральний та фактурний характер цимбального звучання. Високий професійний рівень інтерпретації гуцульського фольклору в контексті народно-інструментального оркестрового виконавства репрезентує композиція В. Попадюка *«Українська фантазія»* для сопілки з оркестром. Партія сопілки соло передбачає широкий діапазон технічно-виразових засобів: подвійне

стакато в швидкому темпі, штрихове легато при переході з першої на другу октави. Твір репрезентує широку палітру технічно-виконавських засобів традиційного музикування гуцулів: тембрально-кolorистичну, артикуляційну, штрихову, динамічну та агогічну характеристики, що є виразним взірцем виконавської стилізації. Інтерпретація оркестром народної музики «Рапсодія» «Фантазії на гуцульські народні теми» С. Орла у межах виконавського фольклоризму репрезентує тембральну барвистість, інтонаційну та ритмічну специфіку гуцульського фольклору, його темпову, агогічну, артикуляційну пластичність та високий професіоналізм оркестрантів та солістки-скрипальки.

Отже, інтерпретація народно-інструментальними колективами творів на фольклорну тематику передбачає вибір відповідних технічно-виразових прийомів (метро-ритмічних, темпово-агогічних, динамічних, штрихових та артикуляційних), що зумовлюють знання особливостей гуцульського фольклору та вміння на його основі відтворити яскравий національний колорит. Важливу роль у процесі становлення та розвитку національного виконавського стилю відіграв Національний оркестр народних інструментів України під керівництвом Віктора Гуцала. Адже яскрава творча діяльність колективу міцно утвердила високопрофесійний рівень народно-інструментального виконавства на визначних сценах України та далеко за її межами. Взірцями поєднання гуцульського фольклору та професійного оркестрово-інструментального виконавства є оркестри народної музики: «Аркан» (м. Надвірна) під керівництвом С. Орла, «Гуцулія» (м. Коломия) керівник М. Ковцуняк, «Рапсодія» (Івано-Франківськ) диригент Л. Никорак.

У підрозділі 3.3. репрезентовано *«Вокальне та вокально-інструментальне виконавство: жанри гуцульського фольклору та їх сучасне функціонування»*. Вокальне та вокально-інструментальне виконавство України щільно пов'язане з фольклором, зокрема із переосмисленням та трансформацією жанрових та стильових рис народного музично-виконавського процесу. Відзначимо, що вокальний та інструментальний види музичного мистецтва мають багато спільних стильових та структурно-композиційних ознак, водночас вони є автономними художньо-семантичними системами із специфічними характеристиками та принципами організації музичного матеріалу. Барвистий колорит гуцульської музики в її сучасному стилізованому авторському вигляді найбільш рельєфно розкривається у звучанні ансамблів та оркестрів народних музичних інструментів. Це зумовлене багатством kolorистичної палітри народних оркестрів, а також технічними та фактурними особливостями традиційного карпатського звучання, яке досягається завдяки характерним тембрам сопілки, флюяри, цимбалів, що часто входять до їх складу.

Одними з найвидатніших колективів, що на високому професійному рівні репрезентують вокально-інструментальні жанри гуцульської музики, є Національний заслужений академічний український народний хор ім. Григорія Верьовки (Київ), Івано-Франківський національний академічний Гуцульський ансамбль пісні і танцю «Гуцулія» (Івано-Франківськ), Заслужений академічний

Буковинський ансамбль пісні і танцю (Чернівці), Заслужений академічний Закарпатський народний хор (Ужгород). Можна простежити, що вибір репертуару є важливим аспектом у творчій діяльності оркестрів народних інструментів цих колективів. Вдало підібраний репертуар дає змогу ширше розкрити художньо-виразові, технічні, фактурні, тембральні, динамічні та артикуляційні особливості, які по-особливому характерні для жанрів гуцульського фольклору.

У **Висновках** підсумовуються основні результати проведеного дослідження.

Метод композиторської стилізації фольклору розширив стильові, жанрові та художньо-виразові характеристики української музичної культури. Характерною рисою стилізації є моделювання етнохарактерного звукового цілого, використовуючи комплекс специфічних фольклорних ознак відповідно до індивідуальної композиторської концепції. Переосмислення гуцульського фольклору у контексті української музики ХХ століття мало значний вплив як на композиторський, так і на виконавський зміст музичного мистецтва. Стилiзація, як процес композиторського переосмислення характерних ознак фольклорної традиції, відкрила нові шляхи для функціонування народного першоджерела у вигляді авторських композицій, підкреслюючи інтерпретаційне багатство традиції.

Філософсько-естетичні засади переосмислення народного першоджерела є важливою компонентою мистецької концепції стилізації гуцульського фольклору в українській музиці. Національні архетипи, символи та образи, що зосереджені в гуцульській музиці, є важливими складовими у створенні художньо-естетичного стержня авторських творів у межах композиторського фольклоризму та інтерпретацій виконавського фольклоризму.

Гуцульський фольклор у професійному музичному мистецтві України збагатив семантичні та жанрово-стильові параметри музики, також відіграв значний формотворчий вплив на структурно-композиційні основи композиторської творчості, наповнивши їх своєрідними ритмо-інтонаційними, ладовими та тембрально-кolorистичними рисами. Огляд наукових концепцій переосмислення фольклору в композиторській діяльності вказує на значну кількість методів та прийомів обробки елементів народного першоджерела, також детальне вивчення методів композиторської роботи з фольклорним матеріалом підкреслює невичерпність ідей, семантики, яскравої образності та контрастного тематизму, що їх містить у собі національний фольклор. Простежено також наукові підходи до використання фольклорних елементів у контексті виконавського фольклоризму, а саме – агогіки, штрихів, артикуляції, принципів звукоутворення та звуковидобування, манеру гри, динамічні нюанси, що притаманні автентичному музикуванню. Виявлено їх значний вплив на збагачення інтерпретаційних та виконавсько-технічних можливостей у сучасному музичному просторі України.

Звернення композиторів до гуцульського фольклору наприкінці ХІХ – початку ХХ століття пов'язане із творчістю С. Воробкевича, О. Нижанківського, С. Людкевича, Б. Лятошинського. Значне тематичне, семантичне та художньо-технічне переосмислення гуцульського фольклору характерне для творчості

В. Барвінського, Н. Нижанківського та М. Колесси. Фортепіанні композиції вказаних композиторів, написані на основі трансформації рис коломийкового жанру, репрезентують мистецький потенціал фольклорного первня, що простежується у жанрових стилізаціях: «Прелюдія» № 3 g-moll В. Барвінського, «Прелюдія» fis-moll Н. Нижанківського та цикл «Три коломийки» М. Колесси та ін. Перелічені композиції вказують на становлення національного стилю в українській музиці кінця ХІХ – початку ХХ століття.

Перцепція архаїчних структур гуцульського фольклору виразно простежується у творчості композиторів «нової фольклорної хвилі»: Л. Дичко, О. Козаренка, Л. Колодуба, А. Кос-Анатольського, М. Скорика, Є. Станковича, Б. Фільц. Використання гуцульських архаїчних структур на прикладі композиторської творчості вказаних митців вказує на урізноманітнення семантичної, художньо-образної та технічно-виразової компонент музичних творів. Унікальність та своєрідність ознак гуцульського фольклору, таких як – гостра ритміка, генамісотонічний лад, специфічна інтонаційність, жанрове багатоманіття, рясна мелізматика та орнаментика, імпровізаційний та варіантно-варіаційний принципи розвитку музичної тканини, значною мірою простежуються в органічному мистецькому симбіозі із композиційними техніками модерну, що визначали художньо-естетичні параметри музичного мистецтва ХХ століття і були яскраво втілені в національній музичній мові другої половини ХХ – початку ХХІ століття.

Значним мистецьким явищем другої половини ХХ століття є виконавський фольклоризм, а його стильова парадигма репрезентує мистецький симбіоз музичних засобів та технічно-виконавських прийомів автентичного фольклору із сучасними принципами професійного музичного мистецтва України.

Важливу роль в утвердженні явища виконавського фольклоризму відіграли ансамблі та оркестри української народно-інструментальної музики, завдяки яким був створений відповідний репертуар з фольклорною домінантою. А виконання стилізацій гуцульського фольклору вітчизняними оркестрами народних інструментів набуло рельєфних технічних, художньо-виразових та тембрально-кolorистичних характеристик, зумовлене специфічним карпатським інструментарієм, жанровими, тембрально-фактурними можливостями та комплексом виконавських засобів, які впливають з автентичного гуцульського музикування. Українські композитори Д. Біланюк, А. Білошицький, Б. Буєвський, В. Степурко, К. М'ясков, Я. Лапинський, В. Пацукевич, В. Попадюк, Л. Никорак, С. Орел, П. Терпелюк, В. Шумейко, Ю. Щуровський та ін., вивчивши специфіку оркестрової та ансамблевої народно-інструментальної музики, його інструментарій, тембрально-кolorистичні та технічно-виконавські можливості, значно урізноманітнили жанрові та стильові характеристики музичних композицій симфонічними принципами розвитку музичної тканини, створивши відповідний репертуар для оркестрів та ансамблів народної музики. Великого значення у створенні яскраво-народного репертуару для оркестрів народної музики мали жанри гуцульського музичного фольклору: коломийка, гуцулка, верховина, козачок, аркан,

метелиця, півторак, що репрезентують широку жанрово-стильову та художньо-виразову палітру для мистецького переосмислення.

Вокальна та вокально-інструментальна музика в контексті виконавського фольклоризму другої половини ХХ століття вказує на багатство тем, образів, інтонаційних, ритмічних, ладових та колористичних характеристик національного першоджерела. Великий вплив на процес утвердження національної музичної мови та образності українського вокального мистецтва мала творча позиція геніальних диригентів ХХ століття: А. Авдієвського, Л. Венедиктова, П. Муравського. Адже їх високоякісна професійна інтерпретація музики з яскравим національним характером передбачає глибинне проникнення і вивчення особливостей народно-пісенної творчості, що стала невичерпним джерелом художньо-образних та технічно-виконавських засобів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Данилець В. Композиторський та виконавський фольклоризм: термінологічний зміст понять. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: мистецтвознавство*. Тернопіль, 2018. Вип. 38. С. 87–95.
2. Данилець В. Гуцульська тематика і фольклор у творчості Миколи Колесси. *Мистецтвознавчі записки*. Київ, 2018. Вип. 33. С. 375–381.
3. Данилець В. Творчість О. Козаренка крізь призму гуцульської стилістики та архетипів. *Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство*. Київ, 2018. Вип. II (11). С. 205–210.
4. Данилець В. В. Риси гуцульської музики у структурно-стильовому контексті виконавського фольклоризму. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*. Харків, 2020. Вип. 57. С. 77–88.
5. Данилець В. В. Стильові та жанрові елементи гуцульського й гуральського фольклору у творчості українських та польських композиторів. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Мистецтвознавство*. Київ, 2020. Вип. 43. С. 82–87.

Стаття у зарубіжному періодичному науковому виданні

6. Данилець В. В. Фольклор в симфонической музыке К. Шимановского и М. Скорика. *Пытанні мастацтвазнаўства, этналогіі і фалькларыстыкі*. Минск, 2018. Вип. 24. С. 162–167.

Розділ у міжнародній колективній монографії

7. Данилець В. Карпатський фольклор як вагомий формотворчий фактор в українській музиці ХХ століття. *Seria: Na granicach Kultur i Narodów. Instytucje i*

ludzie pogranicza. Red. naukowa R. Lipelt, PWSZ im. Jana Grodka, Polska, Sanok, 2019. Tom XIV. С. 203–211.

Статті в інших виданнях і збірниках матеріалів конференцій

8. Данилець В. Використання гуцульського фольклору в музиці українського кінематографу. *Науковий збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Мистецтво Прикарпаття в соціокультурному просторі України (на пошанування 90-ї річниці від дня народження Михайла Фіголя)»*. Книга друга. Івано-Франківськ, 2017. С. 80–84.

9. Данилець В. Міри і критерії опрацювання фольклору в композиторській творчості. *Музичне мистецтво ХХІ століття – історія, теорія, практика: збірник наукових праць інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка*. Дрогобич, 2017. Вип. 3. С. 181–186.

10. Данилець В. Жанри гуцульського фольклору в музиці українських композиторів. *Музичне мистецтво ХХІ століття – історія, теорія, практика: збірник наукових праць інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка*. Дрогобич, 2018. Вип. 4. С. 243–247.

11. Данилець В. Семантика гуцульської музики у творчості українських композиторів другої половини ХХ століття. *Наукова думка сучасності і майбутнього*. Дніпро, 2018. С. 11–14.

12. Данилець В. Гуцульська музична сецесія в фортепіанній творчості А. Кос-Анатольського. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич, 2018. Вип. 20. С. 29–33.

АНОТАЦІЇ

Данилець В. В. Стилізація гуцульського фольклору в українській музиці кінця ХІХ початку ХХІ століття: композиторський і виконавський аспекти. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства (доктора філософії) за спеціальністю 17.00.03 «Музичне мистецтво». Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського Міністерства культури та інформаційної політики України. Харків, 2020.

У дисертації розглянуто історичні та теоретичні аспекти стилізації, яка є найпродуктивнішим композиторським методом опрацювання фольклору у музичному мистецтві ХХ століття. Представлені різновиди стилізації: стильова, жанрова, тембральна, фактурна та виконавська. Художньо-естетичний симбіоз індивідуального та загально-національного в межах стилізації фольклору представляє інтерпретаційну множинність композиторських стилів. Особлива увага зосереджена на жанрі коломийки, що є символом національної музичної мови. Адже гуцульський фольклор є мистецьким підґрунтям для геніальних українських

композиторів: В. Барвінського, О. Козаренка, Л. Колодуба, М. Колесси, А. Кос-Анатольського, Н. Нижанківського, М. Скорика, Є. Станковича, Б. Фільц та багатьох інших.

Виконавський фольклоризм – це художній симбіоз високопрофесійного виконавства та традиційних виразових засобів, що утворили нове явище, покликане утверджувати національний фольклор у його регіональній різноманітності. Виконавська стилізація фольклору – це метод інтерпретації музичного матеріалу, основним концептуальним критерієм якого є створення художнього образу виразовими засобами фольклору на високому професійному рівні.

Ключові слова: гуцульський фольклор, стилізація, композиторський фольклоризм, виконавський фольклоризм, стиль, метод, композиторська творчість, виконавство, інтерпретація, трансформація, переосмислення, музичні виразові засоби, жанри фольклору.

Данилец В. В. Стилизация гуцульского фольклора в украинской музыке конца XIX – начала XXI века: композиторский и исполнительский аспекты. Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата искусствоведения (доктора философии) по специальности 17.00.03 «Музыкальное искусство». Харьковский национальный университет искусств имени И. П. Котляревского Министерства культуры и информационной политики Украины. Харьков, 2020.

В диссертации рассмотрены исторические и теоретические аспекты стилизации, которая является наиболее продуктивным композиторским методом обработки фольклора в музыкальном искусстве XX века. Представлены разновидности стилизации: стилевая, жанровая, тембральная, фвктурная и исполнительская. Художественно-эстетический симбиоз индивидуального и общенационального в пределах стилизации фольклора представляет интерпретационную множественность композиторских стилей. Особое внимание сосредоточено на жанре коломыйки, который является символом национального музыкального языка. Ведь гуцульский фольклор есть художественной почвой для гениальных украинских композиторов: В. Барвинского, А. Козаренка, Л. Колодуба, М. Колессы, А. Кос-Анатольского, Н. Нижанкивского, М. Скорика, Е. Станковича, Б. Фильц и многих других.

Исполнительский фольклоризм – это художественный симбиоз высокопрофессионального исполнительства и традиционных выразительных средств, которые образовали новое явление, которое призвано утверждать национальный фольклор в его региональном разнообразии. Исполнительская стилізація фольклору – это метод интерпретации музыкального материала, основным концептуальным критерием которого является создание художественного образа выразительными средствами фольклора на высоком профессиональном уровне.

Ключевые слова: гуцульский фольклор, стилизация, композиторский фольклоризм, исполнительный фольклоризм, стиль, метод, композиторское творчество, исполнительство, интерпретация, трансформация, переосмысление, музыкальные выразительные средства, жанры фольклора.

Danylets V. V. Stylization of the Hutsul folklore in Ukrainian music of the end XIX beginning XXI century: composing and performing aspects. Qualifying scientific work as a copyrighted manuscript.

Thesis for Candidate degree in Arts. Specialty 17.00.03 – Musical Art. I. P. Kotlarevsky Kharkiv National University of Arts, Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine. Kharkiv, 2020.

The dissertation studies a stylization of the Hutsul folklore as a composer's method of authentic music elements transformation and rethinking in music art. The author considered a stylization as a genre of national ensemble, orchestra-instrumental and vokal-instrumental performing art in Ukraine. Also the author analyzes definitions of concept «style» with related art categories such as direction, current, aesthetic situation. Aesthetic-style direction folklorism combines style-forming, structural and compositional factors. The folklorism affects to the style characteristics of national composer's art. Thus, folklorism is formally constructive composer's method of national folklore traditions rethinking. We researched such composer's methods as a citation, a processing, a stylization. We considered dynamics of composer's methods development in M. Lysenko music art, which based on the national music elements. M. Lysenko's music art represents the basic semantic principles in a practical work with a folklore material. Also M. Lysenko's art method presents the crystallization of national basis of music art, which include the best traditions of European music. Thus, it was a sample of composer's art in ending XIX – XX century. M. Lysenko's national music language formed on a folklore basis, which provides the use folk intonation, rhythmic factors, system features and characteristic melodic inversions. All things brightly reflected in his famous compositions.

Folklorism as composer's method of folklore rethinking provides own author's concept of folk art elements transformation. Folklorizm is formative factor in romantic period of music art for XIX century. This style direction means support to folk imagery, the use of national intonation and harmoniously principles of the music material development. Thus, these artistic tendencies are determining features in becoming of national dominant in Ukrainian music culture of beginning XX century. Also folklorizm is simultaneously the main aesthetic and art, technical and expressive principle of Neofolklorism style. The thesis studies historical and theoretical aspects of stylization method, its aesthetic, artistical and expressive characteristics. We find the stylization is the most productive composer's method in the folklorism, also it is the most widespread form of XX century music art, which discovers the new composer's ways of individual art and semantic concept of the music material development on folklore basis. We outlined the important meaning of the Hutsul folklore stylization in composer's art in XX century. It is

connected with aesthetic and style phenomenon the Hutsul music secession, which was bright artistic expression of the national Ukrainian idea in music art.

Artistic and aesthetic symbiosis of individual and general national ways in a folklore stylization opened the new possibilities for semantic and interpretation diversification in composing style. The Hutsul stylistic features and Kolomyyka's genre are unique artistical code in the national music language. The Hutsul folk dance genres combined with melodic and rhythmic contours, color of instrumental timbres became basis of famous composer's music, such as V. Barvinskyj, N. Nyzhankivskyj, M. Kolessa, A. Kos-Anatolskyj, M. Skoryk, J. Stankovych, L. Kolodub, B. Filts, O. Kozarenko and others. According to the Secession style the concept of national category was fundamental factors in semantic context of Ukrainian music in XX century. A stylization was respective formally and technical way of Secession aesthetic and style embodiment in domestic composing and performing art. Performing folklorism was important phenomenon of Ukrainian national music art in the second half of XX century. The style paradigm of performing folklorism based on a regional diversity of the national folklore. The original Hutsul folklore had a special influence to becoming of instrumental performing folklorism, which distinguishes specific music language and considerable diversity of music instruments. The outstanding artists, who represents phenomenon performing folklorism were: P. Terpeliuk, S. Orel, R. Kumlyk, M. Kovtsuniak.

The artists had created ensembles and orkestras of folk instruments and formed appropriate repertoire with bright national imagery and the Hutsul music expressive elements. These tendencies outlined national music style in Ukrainian performing art in the second half of XX century. The important role in becoming of the national performing style belongs to the outstanding conductors, such as A. Avdijevskyi, P. Muravskyi and L. Venedyktov. Their artistic position in choir and vokal art based on the folk singing, intonation, national semantic and imagery. The listed features became the basis of highly artistical interpretation of vokal and choir compositions. Thus, the music expressive elements of the Hutsul folklore greatly influenced to vokal, vokal and instrumental music within performing folklorism, also its expanded artistic and aesthetic, genre and style parameters of compositions. The genres of the Hutsul folklore were too important artistic factor of renewal and diversification of the national repertoire. Also this factor had opened considerable semantic, imaginative, technical and expressive possibilities to composing rethinking and performing interpretation. Thus, the functioning of the Hutsul folklore genres in Ukrainian music of XX century brightly embodied in instrumental, vokal-instrumental music art: «Hutsulka Ksenia» J. Barnych, «Hej, Carpathian» M. Hrynyshyn, Ukrainian folk song «Sheep, my sheep» instrumentation by J. Shchyrba, Fantasy on the themes of the Carpathian folk melodies «Carpathian mosaics» processing by Y. Koval, Fantasy of Bukovinian themes «Blacksmith's patterns» Y. Koval, «Bukovinian melodies» D. Levytskyj.

Keywords: the Hutsul folklore, stylization, composer's folklorism, performing folklorism, style, method, composer's art, performing, interpretation, transformation, rethinking, music expressive elements, genres of folklore.

Підписано до друку 12.02.2021. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Друк цифровий.
Ум. друк. арк. 0,9. Наклад 100 пр. Зам. № б/н.
Надруковано СПД ФО Степанов В. В., м. Харків, вул. ак. Павлова, 311
Свідоцтво про державну реєстрацію В00 № 941249 від 28.01.2003 р.

